

BANGLADEŞ'TEKİ İSLÂMÎ HAREKETLER

Sertaç TEKDAL*

BANGLADEŞ'İN GENEL YAPISI

Yakın dönemde adı önce Cemaat-i İslâmi liderlerine verilen idam kararları, gerçekleştirilen infazlar ve bu idamlara karşı sergilenen büyük kitlesel tepkilerle daha sonra da Myanmar ordusu ve Budist çetelerce katliama uğrayan Arakanlı Müslümanların kaçış sonrası sığındığı coğrafya olması nedeniyle sürekli gündeme gelen ve “Bengal Yurdu” anlamına gelen Bangladeş, 26 Mart 1971 tarihinde bağımsızlığını ilan eden bir İslâm ülkesidir. Bangladeş, Birleşmiş Milletler (BM)'in 2016 verilerine göre 160 milyonu aşan nüfusuyla dünyadaki nüfus yoğunluğu en yüksek ülke olup Güneydoğu Asya'da yer almaktadır. Ülkenin doğu, batı ve kuzeyde Hindistan; güneyde ise Bengal Körfezi ve çok küçük olmak üzere Myanmar ile sınırı vardır. Topraklarının büyük bölümü üç büyük nehrin (Ganj, Brahmaputra, Meghna) ve beraberinde pek çok nehrin ve kanalın oluşturduğu bir deltadır. Sahip olduğu engin yeşil tarlalar, kuzeydoğuda 244 metre ve güneydoğuda 610 metre ortalama yükseklikleri olan alçak dağlarla çevrilmiştir. Ülkenin başkenti, aynı zamanda en büyük şehri olan Dakka'dır. Diğer büyük şehirler; Chittagong, Rangpur, Khulna, Rajshahi, Barisal, Mymensingh ve Sylhet'dir.¹

Topraklarının % 62'si tarım alanı, % 4'ü otlak, % 15'i ormanlık alandan oluşan ve tropikal bir iklime sahip olan Bangladeş'te yazlar sıcak, kışlar ılık geçmektedir. Nüfusunun % 90'ı Müslüman olup büyük bir çoğunluğu sünnidir. Kalan nüfusun % 9'u Hindu, % 1'i ise Budist ve Hristiyan'dır. Hristiyanların çoğu Bangladeş'e misyonerlik faaliyetlerinde bulunmak için geldiğinden sistemli bir çalışma yürütmektedirler. Bu yüzden sayılarının azlığına rağmen ülkede varlıklarını ciddi bir şekilde hissettirmektedirler. Bangladeş'te çok az sayıda animistler (tabiata tapanlar) de mevcuttur.²

Bangladeş'te çok partili demokratik bir sistem hâkimdir. Ülke 16 Aralık 1972'de yürürlüğe konan bir anayasayla yönetilmektedir. Cumhurbaşkanı Ulusal Meclis tarafından beş yıllığına, en fazla iki dönem seçilebilmektedir. Parlamenter demokrasiyle yönetilen

* GAP Uluslararası Tarımsal Araştırma ve Eğitim Merkezi, Diyarbakır, sertac79@hotmail.com

¹ Ankara Sanayi Odası, Bangladeş Halk Cumhuriyeti Ülke Notu, Araştırma ve Yönlendirme Müdürlüğü, Ankara 2016.

² <http://www.enfal.de/banglades.htm> Erişim Tarihi: 23.04.2018

Bangladeş'te tek kamaralı olan Ulusal Meclis 350 milletvekilinden oluşmaktadır. 2004 yılında Anayasa'da yapılan değişlikle Ulusal Meclis'te temsil edilen siyasi partiler tarafından atanmak üzere, kadın milletvekilleri için 45 ilave sandalye tahsis edilmiştir. Bu sayı, 2011 yılında yapılan Anayasa değişikliğiyle 50'ye yükseltilmiştir. Ulusal Meclis'in görev süresi beş yıldır. Kabine Başbakan tarafından belirlenip, Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır. Bangladeş'te son olarak 5 Ocak 2014 tarihinde düzenlenen ve 18 muhalefet partisinin boykot ettiği genel seğimler sonrasında Hükümeti yeniden Başbakan şeyh Hasina kurmuştur.

Bangladeş'te sekiz idari bölge mevcuttur: Dakka, Chittagong, Rangpur, Khulna, Rajshahi, Barisal, Mymensingh ve Sylhet. Her idari bölge de kendi içinde illere bölünmüş olup toplam 64 il bulunmaktadır.³

BANGLADEş TARİHİ ve İSLÂM

M.Ö. 2000 yıllarında Dravidianlar, Hint Aryanlar ve Tibet Birmanlar bölgeye gelerek ilk yerleşim birimlerini kurmuştur. Maurya İmparatorluğu bölgeyi M.Ö. 100 yılında ele geğirmiştir. Bölgenin İslâm'la tanışması Hz. Ömer (r.a) dönemine dayanır. Bangladeş, Hz. Ömer (r.a)'in özel ilgi gösterdiği bölgelerden biri olarak İslâm tarihinde önemli bir yere sahiptir. Bölge 640 yılında Müslüman Arap tüccarlar tarafından ziyaret edilmiş ve İslâm bölgede hızla yayılmıştır. Ancak 700'lü yıllarda bölgenin yönetimi Budist Palas Hanedanlığına geğmiş ve Müslümanların hâkimiyeti ancak 13. yüzyılın başından itibaren geręekleřebilmiştir.

Karahanlılar 1204 yılında bölgenin büyük bir kısmını fethetmişler ve bu tarihten sonra bölge Müslümanların eline geğmiştir. 1500 yılında Babür İmparatorluğu bölgenin hâkimiyetini eline geğirmiş, 1757 yılında bölgeye gelen İngilizler ile Plassey Savaşı yapılmış ve savaşı kazanan İngilizler, bölgeyi yönetimleri altına almışlardır.⁴ İngilizler, Müslümanların iktidarını devirerek yerine Hindu ve laiklerin olduğu ulusalcı bir devlet yapısı oluşturmak için Hindistan Ulusal Kongresini kurmuştur. Sömürge yanlısı seküler tahribata karşı Müslümanlar da 1906 yılında, bugünkü Cemaat-i İslâmi'nin temeli olan "Hindistan'da Müslümanlar Birliği Partisi"ni kurmuşlardır.

³ <http://www.mfa.gov.tr/banglades-siyasi-gorunumu.tr.mfa> Erişim Tarihi: 23.04.2018

⁴ <http://www.tarihiolaylar.com/ulkeler/banglades-7> Erişim Tarihi: 23.04.2018

1906 yılından sonra İngiliz sömürgeciler bölgenin laikleşmesi için Hindu ve Budist milisleri de yanlarına alıp Müslüman katliamı yaparak bugünlerde yeniden yaşanan İslâm âlimlerini asma furyasını başlatmıştır. 1920’de İngilizler, Osmanlı’nın hilafetini sona erdirmeye çalışmalarını hızlandığında Hindistan Müslümanları, İslâm birliğini ve hilafeti korumak için “Hilafet Hareketi”ni kurup cihad başlatmışlardır. 1935 yılında sömürgeci İngilizler, Hindistan’ın sekülerleşmesi için bir anayasa hazırlamış ve bu anayasa ile Ulusal Kongre Partisi’nin Hindistan’ın farklı bölgelerinde ulusalcı laik hükümetler kurmasının önünü açmışlardır.

Hindistan’ın hızla sekülerleşmeye başladığı bu dönemde Müslüman düşünürler, Müslümanların ve İslâm’ın geleceği hakkında düşünmeye ve laik tahribata karşı çareler aramaya başlamışlardır. “Bağımsız İslâm Devleti” fikrini ortaya atan ünlü şair Muhammed İkbal de bu düşünürler arasındadır. 1947 yılında İngilizler Hindistan’dan çekilirken, Muhammed Ali Cinnah Pakistan’ın kurulması için çalışmalar başlatmıştır. Bu sebeple, “Pakistan” fikrini siyasal alanda hayata geçiren ve Pakistan’ın kurucusu kabul edilen kişi Muhammed Ali Cinnah’tı. Ama Pakistan’ın fikir babası Muhammed İkbal kabul edilir.

Resmi adı Pakistan İslâm Cumhuriyeti olan Pakistan, Hint alt bölgesindeki bütün Müslümanları birleştirecek bir devlet olarak planlandığı için Pakistan adını almıştır. Bu sebeple Pakistan ismi, Hint kıtasındaki Müslüman eyaletlerin ve topluluklarından bir araya gelmiş bir kısaltmadır. P (Pencap), A (Afganistan), K (Keşmir), S (Sind) ve TAN (Belucistan) isimlerini temsil eder. 1948 yılında Doğu ve Batı Pakistan şeklinde iki idareli olarak kurulan Pakistan, 1971 yılında yaşanan iç savaşla bölünmüş ve Doğu Pakistan bağımsızlığını ilan ederek bugünkü İslâm ülkesi Bangladeş kurulmuştur.⁵

BANGLADEŞ’İN BAĞIMSIZLIK SÜRECİ

Hindistan’dan ayrılarak 1947 yılında bağımsızlığını kazanan Pakistan, başta iki ayrı toprak parçasından oluşmuştur. Bugün, Pakistan olarak bildiğimiz devlet Batı Pakistan, Bangladeş olarak bildiğimiz devlet ise Doğu Bengal ya da Doğu Pakistan olarak adlandırılmıştır. Toprakları arasında fiziki bir bağlantı olmayan Batı ve Doğu Pakistan

⁵ <http://dirilispostasi.com/a-3266-bangladeşte-musulmanlar-nicini-idam-ediliyor-kim-idam-ediyor.html> Erişim Tarihi: 23.04.2018

arasındaki kuş uçuşu mesafe, 1500 kilometreyi aşmaktadır. Ülkede idare ve siyaset Batı Pakistan'dan yürütülmüş, nüfusun daha yoğun olduğu Doğu Pakistan ise bir eyalet statüsünde kalmıştır. Bangladeş'i Bağımsızlık Savaşı'na sürükleyen en önemli faktör, siyasetin Batı Pakistan içerisinde kontrol edilmesidir.⁶



(Harita: <http://studiesbangladesh.blogspot.com.tr/2011/05/brief-history-of-bangladesh.html>)

Üst düzey devlet politikacıları ülkenin Batı kısmından seçilmiş; Doğu ise hem bu siyasi hem de ekonomik haklardan mahrum kalmıştır. Ayrılığı getiren en önemli faktör ise 'dil' olmuştur. 26 Ocak 1949 tarihinde Batı Pakistan'ın, resmi dil olarak Urduca'yı belirlemesi ve diğer dillerin yasaklamasının ardından, ana dilin Bengalce olduğu Doğu Pakistan'da büyük tepki hareketleri başlamıştır. Bu durum, milliyetçilik hareketlerinin de başlamasına yol açmıştır. Protestolar büyüyünce yürüyüş ve protesto mitinglerini yasaklayan hükümet, 21 Şubat 1952 tarihinde buna karşı çıkan bazı Dakka Üniversitesi öğrencilerini öldürmüş ve dünya kamuoyundan çok ciddi tepki toplamıştır.

Bangladeş'in kurucu cumhurbaşkanı Mucibur Rahman, kuruluşu 1949 yılına dayanan bir siyasi oluşum olan Awami Müslüman Ligi (Müslüman Halk Partisi)'ne katılarak 1953 yılında partinin genel sekreteri seçilir. 1963 yılında Awami Ligi'nin başına gelen Mucib, partiyi Pakistan'ın önemli partilerinden biri haline getirir.

⁶ Hasan Bozdaş, Zeynep Bozdaş. Bangladeş Raporu. Tarihi Süreciyle 'Bangladeş Siyaseti ve Savaş Suçları Yargılaması'. Ankara, 2014.

O ve ona destek veren 34 subay; Pakistan'ı bölmek, birliğini, düzenini, milli güvenliğini Hint hükümet ajanlarıyla danışıklı olarak bozmaya teşebbüsten tutuklanır. Tutuklanması, Doğu Pakistan'da ciddi şekilde tepki toplayan Mucibur Rahman serbest kaldıktan sonra, 5 Aralık 1969 günü Doğu Pakistan'ın adının, halka açık bir toplantıda Bangladeş olacağını dile getirir ve zımnem bağımsızlık mesajı verir.

Mucibur Rahman'ın bu beyanı, ülke çapında gerginliğin artmasına sebep olur. 12 Kasım 1970 tarihinde Doğu Pakistan'da meydana gelen fırtına sonucu 500.000 dolaylarında kişi hayatını kaybedip milyonlarca kişi mağdur olurken Batı Pakistan'ın yeni lideri Yahya Han'ın yardımları geç ulaştırması, büyük bir eleştiri konusu olur. Bu şiddetli yıkım sonucunda meydana gelen ihmalkârlık, Bengalliler arasında Batı Pakistan'ın idaresinin yetersiz olduğu düşüncesini doğurur. Doğu Pakistanlı partiler, kasıtlı ihmalkârlığından dolayı Batı Pakistanlı yetkilileri suçlar. 7 Aralık 1970 tarihindeki genel seçimlerde tüm Pakistan'daki sandalyelerin tamamına yakınına Mucibur Rahman'ın partisi Awami Ligi kazanır. Ancak Yahya Han hükümet kurma görevini Mucibur Rahman'a vermez. O da bağımsızlık çağrısı yapıp büyük bir kampanya başlatır ve 7 Mart 1971 tarihinde sivil itaatsizlik ilan eder. Bunun üzerine sıkıyönetim ilan edilir ve Awami Ligi yasaklanır.

Mucibur Rahman 26 Mart 1971 gece yarısında bir radyo programında konuşurken ordu Doğu Pakistan'a operasyon başlatır. Pakistan ordusu ve bazı polis kuvvetleri Dakka'da birçok sivili öldürür. Şeyh Mucib tutuklanarak Pakistan'a götürülür. Bengal tarafında ise Mucib'e yakın bir politikacı olan Taceddin Ahmed öncülüğünde büyük bir isyan başlar ve kendilerini '**Özgürlük Savaşçıları**' (Freedom Fighters) olarak adlandırır. Pakistan ordusunun, öğrencileri ve entelektüelleri hedef alması üzerine; Hindistan tarafından siviller silahlandırılarak bir birlik oluşturulur ve bu sivil birlik de Pakistan ordusuna karşı savaşır. Bu birlik 'Mukti Bahini' olarak adlandırılır. Ancak daha sonra Hindistan, binlerce mültecinin kendisine sığınması neticesinde Pakistan'a karşı savaşa müdahil olup Pakistan kuvvetleriyle çarpışır. Bengalli milliyetçilere ekonomik, askeri ve diplomatik destek sağlar. 16 Aralık'ta Bangladeş topraklarındaki 95.000 asker, Hindistan ve Bangladeş kuvvetlerine teslim olur. Bu da savaşın sona erişinin göstergesi olur.

Şeyh Mucibur Rahman'ın bağımsızlık ilanından sonra Hindistan, Bangladeş'in kuruluş mücadelesini destekleyip Bangladeş'e siyasi ve demokratik destek verilmesini sağlamak için

dünya çapında bir kampanya başlatmıştır. Mucibur Rahman da bağımsızlık sorununu BM, ABD, İngiltere ve diğer Avrupa ülkeleri ile görüşerek çözmeye çalışmıştır.

Pakistan, Doğu Bengal'i Hint Kuvvetlerine teslim ederek geri çekildiğinde Dakka'da, Awami Ligi liderliğinde Dakka hükümeti kurulmuş ve ülkede düzen sağlanana kadar, Bangladeş'te Hint hâkimiyeti devam etmiştir. 17 Mart'ta Hindistan, Bangladeş ordusunun kontrolünü Bangladeş hükümetine devretmiş, daha sonra Mucibur Rahman geçici cumhurbaşkanı olmuştur. Bağımsız Bangladeş'in ilk devlet başkanı olan Mucibur Rahman, kısa bir süre içerisinde siyasi yol haritasını 'laiklik, demokrasi, sosyalizm ve milliyetçilik' olarak belirleyerek, bunlarla ilgili adımlar atar.

15 Ağustos 1975'te bir grup genç subay Mucib'i, ailesini ve kişisel personelini öldürmüş, suikastten sadece bugün başbakanlık makamında olup idamların arkasındaki isim olan Şeyh Hasina Vecid ile Şeyh Rehana adlı iki kızı kurtulmuştur. Mucib'in ölümünün ardından yaşanan bir dizi siyasi suikast ülkeyi felç etmiştir.

Şeyh Hasina'nın partisi Awami (Halk) Partisi, politikalarını milliyetçilik, laiklik, demokrasi ve sosyalizm üzerinden açıklayan⁷ klasik bir ulusalcı sosyalist partidir. Bangladeş'teki idamlar da bu ideolojik yapı üzerinden açıklanabilir.

1949'da kurulan Awami Partisi, 1941'de kurulan Cemaat-i İslâmî'ye karşı konumlandırılmıştır. Parti kuruluşu sırasında Awami Muslim League (Müslüman Halk Partisi) adını almış fakat 1953'te "Muslim" kelimesini adından çıkarmıştır. Yine parti kuruluş aşamasından 1969'a kadar sosyalist yanını vurgulamamış, 1966'da yayımladığı programında bile kendisini daha çok milliyetçi bir parti olarak tanıtmıştır. Ancak 1969'da yayımladığı programda ilkelerini açıkça milliyetçilik, laiklik, demokrasi ve sosyalizm olarak belirlemiştir.⁸ Parti bu yönüyle BAAS Partisi'ne benzemekte; Türkiye'de 1950 öncesinin CHP'si, Mısır'da Nasırcılık, Libya'da Kaddafiçilik, Tunus'ta Burgibacılıkla aynı anlayışa dayanmaktadır.

Bangladeş'in diğer bir partisi 1978'de kurulan Bangladesh Nationalist Party (Bangladeş Milliyetçi Partisi) BNP'dir. BNP, 1978'de iktidara gelmiş, General Muhammed Erşad liderliğindeki bir askeri darbe ile 1982'de iktidardan uzaklaştırılmıştır. 1990'dan sonra Erşad yönetimine karşı verdiği mücadele ile öne çıkan parti, 1991'de iktidarı ele etmiş, 2006'ya kadar Bangladeş yönetiminde bazı kesintilerle birlikte etkili olmuştur. Ancak İslâm'ın

⁷ Rounaq Jahan: "Political Parties in Bangladesh", CPD-CMI Working Paper 8, 2014, s. 2.

<https://www.cmi.no/publications/file/5229-political-parties-in-bangladesh.pdf>

⁸ Rounaq Jahan: **a.g.m.**, s. 11-12.

Asya'daki yükselişi karşısında parti dış desteğini kaybetmiş, Bangladeş ekonomik krize sürüklenerek BNP politika dışı bırakılmıştır. Son yıllarda yapılan seçimlere katılmayan BNP'nin lideri Halide Ziya, yolsuzluk suçlamasıyla beş yıl hapis cezası almış, Şubat 2018'den bu yana cezaevinde bulunmaktadır.⁹

BNP, kendisini Bangladeş milliyetçisi, demokrasi ve serbest piyasa yanlısı, Bangladeş halkının büyük çoğunluğunun dini olan İslâm ve diğer dinleri öğreterek bütün insani değerlere bağlı, milliyetçi, liberal bir parti olarak tanıtmaktadır. Parti, bu görüşleriyle Bangladeş'te baskıcı Awami Partisi'ne karşı özgürlük yanlısı olarak bilinmiştir. Partinin kurucusu Ziyaur Rahman, laikliği Bangladeş anayasasından çıkarmış ve Cemaat-i İslâmî'nin faaliyetlerine izin vermiştir. Laiklik yaklaşımı Batılılar tarafından sorunlu görülen BNP'nin iktidarda iken bazı grupların, 2004'te İngiliz Yüksek Komiserini ve bir Awami Partisi mitinginde çok sayıda kişiyi öldürmesine karşılık İslâmî faaliyetleri Batı'nın tepkisine yol açmıştır. Halen Ziyaur Rahman'ın kızı Halide Ziya liderliğinde faaliyetlerini yürüten parti, Cemaat-i İslâmî'nin tabii müttefiki olarak değerlendirilmektedir.¹⁰

BANGLADEŞ - TÜRKİYE İLİŞKİLERİ¹¹

İki ülke arasındaki tarihsel ilişkilerin temelinde Sultan II. Abdulhamid tarafından başlatılan Panİslâmizm politikası önemli bir yer almıştır. İngiliz sömürgesi altında kalan Hint alt kıtasındaki Müslümanları Panİslâmizm propagandası çok etkilemiştir.¹² Ayrıca İngilizlerin işkencesi altında kalan o bölgenin Müslümanları Osmanlı Hilafetini, İslâm Birliği'nin bir sembolü olarak görmüştür. Başka ülke ya da güçlerle Osmanlı arasında bir savaş çıktığında Hint alt kıtasındaki Müslümanlar, Osmanlı için camilerde dua ve tesbihat düzenliyorlardı. 1877 yılında Rusya-Osmanlı savaşı sırasında Bengal vilâyetinin merkezi olan Kalküta'nın camilerinde tesbihat ve dua düzenlenmiş ve yardım toplatılmıştır.¹³

⁹ <https://www.aljazeera.com/news/2018/02/khaleda-zia-jailed-years-corruption-case-180208083811505.html>
Erişim Tarihi: 26.04.2018

¹⁰ Rounaq Jahan: **a.g.m.**, s. 12-13.

¹¹ Rahmat Ullah: "Bangladeş ve Türkiye: İkili İlişkilerin Bir Analizi", **Sosyal ve Beşeri Bilimleri Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 1.

¹² Sufia Ahmed, 2014. Khilafat Movement, [http://en.banglapedia.org/index.php?title=Khilafat Movement](http://en.banglapedia.org/index.php?title=Khilafat_Movement)
Erişim Tarihi: 23.04.2018

¹³ M. Ali Chaudhri, **The Emergence of Pakistan**, University of Punjab, Lahore 1988, s. 20 Aktaran Rahmat Ullah, **a.g.m.**, s. 32.

I. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupalı güçler Osmanlı'yı parçalamaya kalktığı zaman Bengal bölgesi dâhil Hint alt kıtasındaki Müslümanlar İngiliz hükümetine karşı yoğun protestolar düzenlemiştir ve Osmanlı Halife'yi korumak için Hilâfet Hareketini başlatmıştır.¹⁴ 30 Aralık 1918 yılında Delhi'de düzenlenen Hindistan Müslüman Ligi'nin 11. oturumunda ilk defa Hilâfet Hareketi konusu konuşulmuştur.

Oturumun başkanlık konuşmasında Bengal bölgesinden gelen Abul Kasem Fazlul Haq Avrupalı güçleri tarafından Osmanlı'yı parçalama girişimi hakkında büyük endişesini ortaya koymuştur. 1919 yılında başlayan Hilâfet Hareketi'ne Hint alt kıtasındaki diğer Müslümanlarla Bengal vilâyetindeki Müslümanlar da katılmış ve büyük rol oynamıştır. 1919 yılının 9 Şubat'ı, Bengal bölgesinin Hilâfet Hareketi liderleri Mevlana Akram Khan, Abul Kashem ve Mucibur Rahman Khan Kalküta'da bir toplantı gerçekleştirmiştir. Toplantının amacı Osmanlı İmparatorluğu'nun bütünlüğünü ve Hilafetin devamını korumak için yapılacak olan protesto ve programlara halkın desteğini kazanmak idi.¹⁵

17 Kasım 1919 yılında Bengal vilâyetinde 'Hilâfet Günü' düzenlenmiştir. Müslümanlar o gün dükkânlarını kapalı tutmuş; camilerde dua yapılmış ve şehir meydanlarında gösteriler gerçekleştirilmiştir. Bengal vilâyeti hilâfet komitesi ve Dakka hilâfet komitesi tarafından bölgenin her yerinde hilâfet hareketi devam ettirilmiştir. 19 Mart 1920 yılında ikinci 'Hilâfet Günü' düzenlenmiş ve vilâyetin merkezi Kalküta'da iş yerleri ve dükkânlar kapalı tutulmuştur; Dakka, Chittagong ve Mymensingh gibi büyük illerde büyük mitingler gerçekleştirilmiştir. En büyük miting Tangail'de düzenlenmiştir. Bunlarla birlikte Bengal hilâfet komitesi Osmanlı halifesi ve ordusu için her bir evden yardım toplamıştır. Alınan her yardımı kanıtlamak için hilâfet komitesi tarafından bir makbuz verilmiştir.¹⁶

Makbuzun üstünde Hadid Suresi'nin 11. âyetinin Arapçası yazılmıştır. Âyetin anlamı şudur: 'Allah'a kim güzel bir ödünç takdiminde bulunursa, Allah karşılığını kat kat verir, ona cömertçe verilecek bir ecir de vardır'. Âyetten sonraki üç satırda da âyetin Urduca anlamı yazılmıştır.

¹⁴ Salim Al-Din Quraishi ve S. M. Burke: **The British Raj in India: An Historical Review**, Oxford University Press, 1995, s. 227 Aktaran Rahmat Ullah, **a.g.m.**, s.227.

¹⁵ Sufia Ahmed, **a.g.m.**

¹⁶ Peter Symes, 2014. Khilafat Movement Receipt http://www.pjsymes.com.au/articles/Khilafat.htm#end_1 Erişim Tarihi: 23.04.2018

Pakistan'dan ayrılan Bangladeş'i diğer Müslüman ülkeleri gibi Türkiye de geç tanımıştır. 22 Şubat 1974 tarihinde Pakistan'da gerçekleşen İslâm İşbirliği Teşkilatı'nın Zirvesi'ne Bangladeş de katılmıştır ve o gün Pakistan'ın tanıdığı gibi Türkiye de Bangladeş'i tanımıştır.¹⁷

Türkiye 1976 yılında Dakka Büyükelçiliği'ni açmıştır. Bangladeş ise 1977 yılında Ankara Büyükelçiliği'ni açmıştır. Bu tarihten itibaren karşılıklı ziyaretler gerçekleştirilmiştir.

İki ülke arasındaki ekonomik ve ticari ilişkileri güçlendirmek amacıyla 1979 yılında Karma Ekonomik Komisyonu (KEK) ve 2011 yılında Türkiye-Bangladeş İş Konseyi kurulmuştur. Bu iki kurum Türkiye ve Bangladeş arasındaki yatırım, ticaret, ihracat ve ithalatın artırılması konusunda önemli rol oynamaktadır. Bunların dışında iki ülke arasındaki ticari, ekonomik ve sosyal ilişkilerini geliştirmek için Haziran 2007'de Türkiye Bangladeş Ticaret ve Sanayi Odası (TBTSO) kurulmuştur. TBTSO'nun yardımıyla 2008'den beri Bangladeşli iş adamları Türkiye- Dünya Ticaret Köprüsü'ne katılmaktadır. TİKA da Bangladeş'te eğitim, sağlık, tarım, mesleki eğitim, idari ve sivil alt yapıların desteklenmesi gibi birçok alanda çalışmalar yapmaktadır.

2012 yılında Bangladeş Başbakanı Şeyh Hasina'nın Türkiye ziyareti ve ziyaretinde iki ülke arasında önemli alanlarda 7 anlaşmanın imzalanması, ikili ilişkilerin yeni bir düzen oluşturacağını işaret ediyordu. Ancak 1971'deki bağımsızlık savaşı sırasında yaşanan bazı suçların yargılanması amacıyla 2010 yılında kurulan Bangladeş Uluslararası Savaş Suçları Mahkemesi süreci, Türkiye ve Bangladeş hükümeti arasındaki ilişkilerin soğumasına yol açmıştır.

2013 yılı itibarıyla Bangladeş Uluslararası Savaş Suçları Mahkemesi tarafından 'Bangladeş Cemaat-i İslâmi' parti liderlerine karşı verilen kararlar Türkiye tarafından kınandı. Son olarak 11 Mayıs 2016 tarihinde 'Bangladeş Cemaat-i İslâmi' parti genel Başkanı Motiur Rahman Nizami idam edildikten sonra Türkiye ve Bangladeş arasındaki ilişkiler bozulacak haline gelmişti.

Büyük bir tepkiyle bu idama karşı çıkan Türkiye, Bangladeş'ten Dakka Büyükelçisi'ni geri çağırmişti. 12 Mayıs'ta bir programda konuşan Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan, idama

¹⁷ Akmal Hussain: "Bangladesh and The Muslim World", içinde Emajuddin Ahamed, (Ed), **Foreign Policy of Bangladesh: A Small State's Imperative**, Komol Kuri Prokashon, Dakka 2004, ss.110-124 Aktaran Rahmat Ullah, **a.g.m.**, s. 36.

tepkisini Şu sözlerle dile getirdi: “Nizami’nin idamından duyduğum derin üzüntüyü sizlerle paylaŐmak istiyorum. Siyasi bir lider olan Nizami’nin böyle bir ceza ve infazı hak edecek herhangi bir suçu olmadığına inanıyorum. Bu vesileyle Bangladeş Dakka Büyükelçisi’ni ülkemize geri çağırdık. Şu anda İstanbul’a inmiŐ durumda. Őunu unutmayalım: Zalimler için yaŐasın cehennem”. Ertesi gün Bangladeş Ankara’daki büyükelçisini geri çađırmıŐtı. Yaklaşık üç ay sonra 10 Ağustos 2016’da Bangladeş Büyükelçisi Ankara’ya dönmüŐtür ve iki gün sonra 12 Ağustos’ta Türkiye Büyükelçisi Dakka’ya dönmüŐtür.

BANGLADEŞ’TE İŐLÂMÎ HAREKET ve PARTİLER

Hindistanlı yazar Taj’ul İŐlâm Hashmi, “Bangladeş’te İŐlâm’ın Yeniden DiriliŐi” adlı kitabında Bangladeş’te bulunan İŐlâmi grupları kategorize etmektedir: Kaderciler, Sufiler, Anglo Muhammediler.

Kaderciler: Çoğunlukla ülkenin fakir kesiminden oluşmaktadır ve Ahiret Âlemi tasavvuruna sahiptirler. Bunlara Tebliğ Cemaati de denmektedir. Bunlar 1920’lerde Kuzey Hindistan’dan çıkmıŐ olup, milyonlarca taraftarları mevcuttur. Pasifizizm yanlıŐı olan bu hareket her yıl kıŐ aylarında Dakka yakınlarında devasa toplantılar tertip etmekte ve hem Bangladeş hem de dıŐarıdan milyonlarca katılım gerçekleŐmektedir.

Sufiler veya Pirlar: Mistik İŐlâm’ı temsil etmekte olan bu grup, toplumun bütün sınıflarından insanların olduğu mürit ve Őakirtlere sahip bazı tarikatlardan oluşmaktadır. Bunlar Cemaat-i İŐlâmi ve Tebliğ Cemaati ile farklı düşünce yapısına sahip olsalar da burada yer alan bazı pirlere saygı duyulmaktadır.

Anglo Muhammediler: İngilizleŐmiŐ veya BatılılaŐmiŐ Müslümanlardan oluşan bu grup, İŐlâm ile Batı değerlerinin sentezini amaçlamaktadır. Bu grupta her tipten insanlar mevcut olup, inanç sahibi olanlar olduğu gibi, agnostik ve hatta ateist dahi olabilmektedirler.¹⁸

¹⁸ Taj’ul İŐlâm Hashmi , “Islamic Resurgence in Bangladesh: Genesis, Dynamics and Implications” <http://apcss.org/Publications/Edited%20Volumes/ReligiousRadicalism/PagesfromReligiousRadicalismAndSecurityinSouthAsiach3.pdf> Erişim Tarihi: 23.04.2018

CEMAAT-İ İSLÂMÎ

Bangladeş'teki İslâmi cemaatlerin başta geleni Pakistan'daki Cemaat-i İslâmi'nin bir kolu ve Bangladeş'in en büyük İslâmi siyasi partisi olan Bangladeş Cemaat-i İslâmi'dir. Cemaat-i İslâmi'nin Bengal bölgesindeki varlığı Bangladeş ulus-devletinin kuruluşundan daha kadimdir. Cemaatin bölgedeki siyasi liderliğini uzun bir dönem boyunca İslâm dünyasının tanınmış aydınlarından Gulam Azam yapmıştır. Cemaatin politikası, tıpkı Pakistan Cemaat-i İslâmi Partisi'nin arzuladığı gibi, şer'i bir hukuk sistemi ve İslâmi esaslara dayanan bir devlettir.

Cemaat-i İslâmi içinde yer alan Profesör Muhammed Enamul Hak ve eşi Ferdous (Firdevs) Jahan, kendileriyle yapılan bir röportajda şu ifadeleri kullanmaktadırlar:

“Cemaat-i İslâmi'nin üç maddelik bir dava programı, dört maddelik de bir teşkilatlanma programı var. Dava programındaki üç ana maddenin birincisi Allah'a kulluk ve Peygamberimizin hayatını anlatmak, ikincisi bunu kabul edenlerin hayatının terbiye edilmesi ve üçüncüsü ise bunlarla beraber yöneticileri terbiye etmektir.

Teşkilatlanma programındaki dört maddenin ise birincisi davet ve tebliğ ile insanlara bu daveti ulaştırmak, ikincisi bu daveti kabul edenleri bir araya getirmek ve terbiye etmek, üçüncüsü toplumun ıslah edilmesi ve dördüncüsü 'İslah'ül Hükümah' yani mevcut hükümetin bütün birimlerinde yer alanların ıslah edilmesi. Cemaat-i İslâmi bunu demokratik yollarla yapmak için çalışıyor.

Cemaat-i İslâmi içinde yer alan bir aktivistin 4 temel ameli vardır:

1. Davet ve tebliğ yapacak,
2. Ayda dört defa teşkilatın programlarına katılacak,
3. Kendi malından bir miktarı bu teşkilata bağış yapacak,

4. Günlük rapor tutacak. Bu günlük rapor sistemi Cemaat-i İslâmi hareketinin bilinçli bir Müslüman yetiştirmesinin temelini oluşturuyor. Bu raporda her gün manası ile Kur'an ve hadis okunması ve kişisel ahlaki gelişim üzerinde çeşitli çalışmaların kaydı tutuluyor.”¹⁹

1971 yılında Batı'nın da desteklediği iç savaş döneminde Cemaat-i İslâmi üyeleriyle birlikte dönemin İslâm alimleri ayrılmaya karşı durmuşlardı. O dönemin gazete ve dergilerinde yayınlanan meşhur sloganlarda Müslümanlar, “*daha çok birlik olmak yerine niye daha ufak parçalara bölünüyoruz*” diye sloganlarla ayrılmaya karşı durmuşlardır. Gulam Azam; “*Eğer Hindistan'ın desteği ile bağımsızlığımızı kazanırsak ileride tamamen Hindistan tarafından yönetileceğiz.*” demiş ve bugün bu cümlesinin haklılığı tüm dünyaca görülmüştür.²⁰

Cemaat-i İslâmi, iç savaş sırasında ülkenin bağımsızlığına “*Durum şimdikinden iyi olmaz, aksine daha da fakirleşiriz*” diyerek karşı çıkmıştır. “*Müslümanların birbiriyle savaşmasının haram olduğu*” gerekçesiyle hem Pakistan'a hem de Bangladeş'e ciddi uyarılarda bulunmuştur. Ancak bağımsızlık karşıtı bir fikriyata sahip olmasına rağmen Cemaat-i İslâmi, Pakistan ordusunun yaptığı uygulamalara hiçbir zaman onay vermemiş ve karşı durmuştur. Bu doğrultuda Cemaat-i İslâmi'nin lider kadrosundan gençlik yapılanmasına kadar “silahlı faaliyetleri olmadığına dair” defalarca açıklamalar yapılmıştır.²¹ Nitekim Cemaati İslâmi kurulduğu günden bu yana hiç bir silahlı eylemin tarafı olmamış ve şiddete karşı mücadele etmiş bir parti olmasına rağmen Bangladeş'te siyasi iktidara hâkim laik grup tarafından baskı altında tutulmuştur. 1980 yıllarından sonra baskılar gittikçe artarak işkenceler, hapse atılmalar ve parti üyelerinin evlerine yapılan polis baskınlarıyla artarak devam etmiş ve nihayetinde bu gün asılarak idam etme noktasına ulaşmıştır.

Bangladeş'in CHP'si olan iktidardaki Awami Partisi'nin lideri Şeyh Hasina daha önce birlikte hükümet kurduğunu unuttuğu Cemaat-i İslâmi Partisi'nin liderlerini bugün 38 yıl önce olan bir savaştan dolayı ‘vatana ihanet’ iddiasıyla idama mahkûm etmektedir.²² Awami Ligi'nin lideri Şeyh Hasina Vecid, bağımsızlık savaşında savaş suçu işleyenlerin yargılanması

¹⁹ <https://dogruhaber.com.tr/haber/146382-banglades-ve-cemaati-islamiyi-ne-kadar-taniyoruz/> Erişim Tarihi: 23.04.2018

²⁰ <http://dirilispostasi.com/a-3266-banglades-te-muslimanlar-nicin-idam-ediliyor-kim-idam-ediyor.html> Erişim Tarihi: 23.04.2018

²¹ Strateji Düşünce ve Analiz Merkezi (SDAM), Bangladeş'te ‘Siyaset Darağacı’, Gündem Analiz. <http://www.sdham.org.tr/haber/66-banglades-te-siyaset-daragaci/> Erişim Tarihi: 23.04.2018

²² <https://www.dirilispostasi.com/makale/banglades-te-chp-iktidari-tarihi-5a78423918e540239c10871c> Erişim Tarihi: 23.04.2018

amacıyla 1973'te babası Mucibur Rahman tarafından çıkarılan Uluslararası Suçlar Mahkemesi Yasası'nda değişikliğe giderek oluşturduğu mahkemeye, bir zamanlar CHP zihniyetinde olduğu gibi, aynı ismi taşıyan Awami Ligi partisinde (Halk Partisi) daha önce görev almış kişileri atamış bu mahkemede tamamen siyasi kararlar alınmıştır.

Yargılama, Uluslararası Savaş Suçları Mahkemesi'nde başlamış, Cemaat liderleri ve Bangladeş Milliyetçi Partisi'nin bazı parlamenterleri 'savaş suçu işlemek' iddiasıyla yargılanmıştır. Bu yargılamaların devam ettiği 1 Ağustos 2013'te Bangladeş Yüksek Mahkemesi, Cemaat-i İslâmi Partisi'ni kapatarak siyaset yasağı getirirken, ulusal ve uluslararası tüm tepkilere rağmen Partinin Genel Sekreter Yardımcısı Abdülkadir Molla, Aralık 2013'te idam edilmiştir. Mahkemenin 90 yıl hapse mahkûm ettiği Cemaat-i İslâmi'nin 92 yaşındaki lideri Gulam Azam da 23 Ekim 2014'te hapisanede vefat etmiştir. Genel Sekreter Yardımcısı Muhammed Kamaruzzaman, 11 Nisan 2015'te; Cemaat-i İslâmi Genel Sekreteri Ali İhsan Mücahid ile Bangladeş Milliyetçi Partisi (BNP) Milletvekili Selahattin Kader Çovduri 22 Kasım 2015'te; Azzam'ın ardından partinin liderliğini üstlenen Motiur Rahman Nizami 10 Mayıs 2016'da ve Merkezi Yürütme Kurulu üyesi Mir Kasım Ali de 3 Eylül 2016'da idam edilmişlerdir.

Cemaat-i İslâmi, İslâmi bir yöne sahip olmasının yanı sıra siyasi olarak da hükümet tarafından rakip görüldüğü için Hasina hükümeti tarafından bölgeden uzaklaştırılmak istenmektedir. Cemaat-i İslâmi bölgenin DNA'larını oluşturuyor. Halkıyla iç içe, İslâmi hassasiyete sahip ve bu hassasiyeti de topluma ve siyasete yansıtmak isteyen bir partidir. Sadece siyasetle uğraşmıyor, eğitimle, halkın sosyal yapısıyla, ihtiyaç içinde olana yardım edilmesiyle bütüncül bir yapısı mevcuttur. Radikal Hinduların bu coğrafyada İslâm'ın bir alternatif olmaktan çıkması için Bangladeş'teki seküler siyasi iktidara lojistik destek sağladığı da ifade edilmektedir. 1971'deki iç savaş üzerinden başlatılan yargılamaların temel sebebinin de Cemaat-i İslâmi'yi zayıflatmak olduğu dile getirilmektedir.²³

Bangladesh İslâmi Chhatra Shibir (Bangladeş İslâmi Öğrenci Organizasyonu)

Cemaat-i İslâmi'nin öğrenci kanadı olan ve Shibir olarak bilinen bu hareket, en büyük öğrenci organizasyonu olup yaklaşık dört milyon öğrenciden oluşmaktadır. Binlerce öğrenci evi ve yetiştirme merkezlerine sahip olan organizasyonun temel amacı, genç öğrencilerin maneviyatını korumak olup maddi anlamda da yoksul öğrenciler için burs sağlamaktadır. İç

²³ <http://www.gercekhayat.com.tr/gundem/bangladesin-28-subati-idamlarla-suruyor/> Erişim Tarihi: 23.04.2018

savaştan sonra 6 Şubat 1977 yılında Dakka Üniversitesi Merkez Camii'nde kurulmuştur. Birçok üniversite ve kolejde faaliyet yürütmektedir.²⁴ Gençlerin erkek kanadı 'İslâmi chhatrashibir', kadın kanadı ise 'İslâmi chatrisanstha' olarak isimlendirilmektedir.²⁵

Cemaat-i İslâmi üyesi bilim adamı, hatip ve politikacı olan Delwar Hossein Sayeedi bu hareketin ana programını şöyle ifade etmektedir:

1) İslâm'ın mesajını öğrencilere iletmek, İslâmi bilgi edinme ihtiyacını onlara ilham etmek ve tam bir İslâmi sorumluluk duygusunu uyandırmak.

2) İslâmi yaşam biçiminin kurulması mücadelesinde yer almaya hazırlanan bu teşkilat içindeki öğrencileri organize etmek.

3) Gençlerin karakterlerinin İslâmi bilgi ile yoğrulması ve cehalete karşı meydan okuma cesaretine sahip olmaları ve İslâm'ın üstünlüğünün tam manasıyla ortaya konması için gerekli adımları atmak.

4) İdeal vatandaşların yetiştirilmesi amacıyla İslâmi değerler temelinde mevcut eğitim sistemini değiştirmek için mücadele etmek ve onların gerçek sorunlarını çözmelerinde öğrencilere liderlik etmek.

5) Ekonomik sömürü, siyasi baskılar ve kültürel köleliğin tüm formlarından insanların bertaraf edilebilmesi için İslâmi sosyal bir reform getirmek.

Sayeedi, hareketin sloganı ile ilgili olarak da şunları söylemektedir: "Bizim tercih ettiğimiz slogan "Bangladeş'in zenginleşmesi için dürüst, etkili ve yurtsever vatandaşlar yetiştirmek." Bunu seçme nedenimize gelince, bütün toplumlarda sanırım etkili ve dürüst adam çok nadirdir. Bir atasözümüz "*Karakteri olmayan kariyerli bir adam, bir aslandan daha tehlikelidir*" der. Eğer bir adam etkili olup da dürüst olmazsa insanlık için hiçbir şey yapamaz. Aynı şekilde bugünün dünyasında da gördüğümüz gibi bir adam dürüst olup

²⁴ http://wikiomni.com/pages/Bangladesh_Islami_Chhatra_Shibir#cite_note-2 Erişim Tarihi: 23.04.2018

²⁵ <https://dogruhaber.com.tr/haber/146382-banglades-ve-cemaati-islamiyi-ne-kadar-taniyoruz/> Erişim Tarihi: 23.04.2018

aksiyoner olmadığında yine insanlık için hiçbir şey yapamaz. İşte malum sebep dolayısı ile bu sloganı seçtik ve yeni bir dünya düzeni kurmak için çalışıyoruz.”²⁶

Hifazat el-İslâm

İslâm'ın hamiliği adıyla Allama Ahmad Şafi tarafından kurulan, medrese öğrenci ve öğretmenlerinden oluşan ve merkezi Chittagong olan bu hareket 2010 yılında kurulmuştur. Kendilerini politik değil tamamen dini bir hareket olarak tanımlamakta olan bu hareketin temel talebi seküler kanunların iptal edilip İslâmi kanunların yürürlüğe konulmasıdır.²⁷

Bu hareket, 5 Mayıs 2013 tarihinde dine hakaretin suç sayılması amacıyla yüz binlerin katılımıyla gerçekleştirdikleri bir protesto mitinginde hükümet tarafından hunharca bir katliama maruz bırakıldı. Onlarca kişi katledilirken, lideri de tutuklandı. Bütün medya miting alanından kovuldu ve en son cesetleri buldozer ile yerle bir edildi ve çöp toplama araçlarıyla toplatılarak, saklandı ve gömüldü. Bunları haber yapan Diganta TV kanalı ve İslâmîc TV kanalının da yayın hakları ellerinden alınarak kapatıldı.²⁸

Bangladeş'te İslâm karşıtı blog ve internet sayfalarında İslâm'a ve Hz. Muhammed'e hakaret içeren yazıların yayımlanması üzerine, İslâmi hareketler Hifazat el-İslâm adı altında bir çatı organizasyonu kurarak söz konusu kişilerin kaldırılan 'İslâm karşıtlarının yargılanması' kanununa göre yargılanması için protestolar düzenlemekteydi. Protestoları düzenleyen Hifazat el-İslâm, İslâm karşıtı blogcuların yargılanmasını, anayasadan çıkartılan 'Allah'a iman ve güven' yasaasının geri getirilmesini ayrıca daha önce sundukları bazı İslâmi taleplerin yerine getirilmesini istemişti.²⁹

Bangladesh Khilafat Andolan (Bangladeş Hilafet Hareketi): Hafezzi Huzur tarafından 1981 yılında başkanlık seçimine aday olarak girdikten ve 3. olduktan sonra

²⁶ <http://www.gencdoku.com/yeni-bir-dunya-duzeni-kurmak-icin-calisiyoruz-delwarhossein-2201.html> Erişim Tarihi: 23.04.2018

²⁷ <https://www.aljazeera.com/indepth/features/2013/05/201356134629980318.html> Erişim Tarihi: 23.04.2018

²⁸ <https://dogruhaber.com.tr/haber/146382-banglades-ve-cemaati-İslâmiyi-ne-kadar-taniyoruz/> Erişim Tarihi: 23.04.2018

²⁹ <http://www.venharhaber.com/İslâm-dunyasi/banglades-te-musulman-katliami-h1527.html> Erişim Tarihi: 23.04.2018

kuruldu.³⁰ Bangladeş'te devletin yapısında İslâmi kanunların esas alınmasını, Kur'an ve Sünnete dayalı bir hükümet sisteminin tesis edilmesini istemektedir.³¹

İslâmi Andolan Bangladesh (Bangladeş İslâmi Hareketi): Fazlul Karim tarafından 1987 yılında kurulmuş bu parti, İslâm'a yapılan hakaretlere karşı bazı yaptırımlar uygulanmasını talep etmektedir. Parti çatısı altında İslami Shashantanra Chhatra Andolan adlı bir öğrenci organizasyonu da mevcuttur.³²

Bangladesh Islami Front (Bangladeş İslâmi Cephe): Genel başkanlığını M.A Mannan'ın yürüttüğü bu parti, 1990 yılında kurulmuştur. Parti, sünni sufizm ve hukuk alanında faaliyet yürüten dört okula sahip olup aşırılığa karşı bir anlayışa sahip olduklarını iddia etmektedirler.³³

Bangladesh Khilafat Majlis (Bangladeş Hilafet Meclisi): İslâmi bir devlet kurmak için çalışan bu parti 1989 yılında Maulana Abdul Gaffar tarafından kuruldu. Cemaat-i İslâmi ile kıyaslandığında daha küçük bir parti olmasına rağmen takipçileri arasında eğitimli ve entelektüel Müslümanların daha yoğun olduğu bir parti durumundadır.³⁴

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Bangladeş, 160 milyonu aşan nüfusuyla hem ekonomik hem de siyasi anlamda birçok sıkıntı ve çalkantılar yaşamaktadır. 1971 yılında yaşanan bağımsızlık iç savaşı sonucu ülke, Pakistan'dan ayrılması ile birlikte, hiçbir zaman huzur ve refaha kavuşabilmiş değildir. Hindistan'ın da kışkırtmaları sonucu gerçekleşen ayrılık süreci ile birlikte seküler ve laik bir azınlığın ülkeye hükmetmesi ve her geçen gün Hindistan'ın ülke üzerindeki etkisini arttırması, problemleri daha da derinleştirmektedir. Bu durumlar sonucunda ülkede

³⁰

https://ipfs.io/ipfs/QmXoyvizjW3WknFiJnKLwHCnL72vedxjQkDDP1mXWo6uco/wiki/Bangladesh_Khilafat_Andolan.html Erişim Tarihi: 23.04.2018

³¹ <http://countrystudies.us/bangladesh/100.htm> Erişim Tarihi: 23.04.2018

³²

https://ipfs.io/ipfs/QmXoyvizjW3WknFiJnKLwHCnL72vedxjQkDDP1mXWo6uco/wiki/Islami_Andolan_Bangladesh.html Erişim Tarihi: 23.04.2018

³³

https://ipfs.io/ipfs/QmXoyvizjW3WknFiJnKLwHCnL72vedxjQkDDP1mXWo6uco/wiki/Bangladesh_Islamic_Front.html Erişim Tarihi: 23.04.2018

³⁴

https://ipfs.io/ipfs/QmXoyvizjW3WknFiJnKLwHCnL72vedxjQkDDP1mXWo6uco/wiki/Khilafat_Majlis.html Erişim Tarihi: 23.04.2018

muhaliflere yönelik baskılar her geçen gün artmakta, tutuklama, işkence ve idamlar birbirini izlemektedir. Ülkedeki en önemli muhalif hareket olan Cemaat-i İslâmi'ye yönelik hiçbir hukuki dayanağı olmayan bağımsızlık karşıtlığı suçlamaları, sürekli bir baskı aracına dönüşmektedir.

Bangladeş'te Cemaat-i İslâmî karşıtlığı, uluslararası sistemin İslâm karşıtı girişimlerinin bir kesiti olarak düşünölmelidir. İslâm dünyasında hâlen iktidarda kalan nadir ulusalcı partilerden olan Awami Partisi, başta Hindistan olmak üzere dış destekle ayakta durmakta, Batı'nın "değerler bazında" müttefiki olarak görölmektedir.

Ülkenin Pakistan'dan ayrılma mücadelesinde Cemaat-i İslâmi Müslömanların birliğini esas alarak parçalanmayı değil, bütün olmayı savunmuştur. Ülkeyi daha fazla Hindistan'ın etkisine sokacağı, ülkenin gelişimine olumsuz etki edeceği ve bu nedenle fayda yerine kesinlikle zarar getireceği düşüncesiyle ayrılığı desteklemediği gibi, hiçbir zaman Pakistan ordusunu da desteklememiş ve yapılan haksızlıkları eleştirmiştir. Cemaat-i İslâmi'nin geniş potansiyeli ile siyaset alanında boy göstermesi sonucunda emperyalist güçler, yerli işbirlikçiler aracılığıyla hukuktan yoksun suçlama ve yargılamalarla Hint alt kıtasında büyük bir İslâmi hareketi durdurmak ve tasfiye etmek istemektedirler. Ulusalcı sosyalist parti Awami Partisi kullanılarak yapılan tüm baskı, sindirme ve idamların temel sebebi budur.

ÜLKENİN KÜNYESİ³⁵



Resmi Adı	Bangladeş Halk Cumhuriyeti
Yönetim	Cumhuriyet - Parlamenter demokrasi (Bangladeş'te sekiz idari bölge mevcuttur: Dakka, Chittagong, Rangpur, Khulna, Rajshahi, Barisal, Mymensingh ve Sylhet. Her idari bölge de kendi içinde illere bölünmüş olup, toplam 64 il bulunmaktadır.)
Başkent	Dakka
Devlet Başkanı	Abdul Hamid
Başbakan	Şeyh Hasina Vecid
Resmi Dil	Bengalce
Yaygın Dinler	İslâm (% 90), Hindu (% 9) Hristiyanlık ve Budizm (% 1)
Yüzölçümü	143.998 km ²
Nüfus	161 milyon

³⁵ <http://www.mfa.gov.tr/banglades-kunyesi.tr.mfa> Erişim Tarihi: 23.04.2018

Etnik Yapı	% 40.06 Java, % 15.51 Sunda, % 3.7 Malay, % 3.58 Batak, % 3.03 Madura, % 2.88 Betavi, % 2.73 Minangkabau, % 2.71 Bugis, % 1.96 Banten, % 1.74Banjar, % 1.66 Bali, % 1.44 Açe, % 1.36 Dayak, % 1.34 Sasak, % 1.2 Çinli, % 15.11 diğeri
Coğrafi Konum	Batısından, kuzeyinden ve kuzeydoğusundan Hindistan ile çevrilidir. Güneydoğusundan Myanmar ile sınırı bulunmaktadır. Güneyinde ise Bengal Körfezi vardır.
Belli Başlı Siyasi Partiler ve Gruplar	Awami Ligi (AL), Ulusal Parti (JP), Bangladeş İşçi Partisi (WP), Bangladeş Komünist Partisi (CPB), Bangladeş Tarikat Federasyonu (BTF), Ulusal Sosyalist Parti (JSD), Bangladeş Milliyetçi Cephesi (BNF), Bangladeş Milliyetçi Partisi (BNP), Bangladeş Cemaat-i İslâmî Partisi (JI), Liberal Demokratik Parti (LDP)
Üyesi Olduğu Önemli Uluslararası Kuruluşlar	Asya'da İşbirliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı (CICA), Gelişmekte Olan Sekiz Ülke (D-8), İslâm Kalkınma Bankası (IDB), Uluslararası Para Fonu (IMF), Bağlantısızlar Örgütü (NAM), İslâm Konferansı Teşkilatı (OIC), Birleşmiş Milletler (BM), Dünya Ticaret Örgütü (WTO)